Ayşe Hür: 6-7 Eylül 1955 yağması ve 1964 sürgünleri

Posted on 20/08/2019

Bugün tarihimizdeki utanç verici olaylardan biri olan 6-7 Eylül yağmasının 60. yıldönümü. Geçen yıl da aynı vesileyle "Cumhuriyet'in azınlık raporunu" (okumak için tıklayın) sizlerle paylaşmıştım. O yazının girişinde geçmişi neden hatırlamalıyız sorusuna uzunca bir cevap vermiştim. Bu yüzden bu hafta neden utanç verici bu olaya dair yazdığımı açıklamaya girişmeyeceğim, doğrudan konuya gireceğim.

Ağustos 1928'de Yunanistan Başbakanı Elefterios Venizelos, Başbakan İsmet Paşa'ya ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Aras) Bey'e birer mektup yazarak Yunanistan'ın Türk toprakları üzerinde hak iddia etmediğini ve demokratik Türkiye ile ilişkilerini geliştirmek istediğini belirtmişti. Bu mektupların sonucu Venizelos'un 1931 yılının Ağustos ayında İstanbul ve Ankara'ya yaptığı iki parlak ziyaret oldu. İki ülke, Lozan Barış Antlaşması'nın kapsamında olan ancak ondan önce imzalanan 30 Ocak 1923 tarihli Mübadele Anlaşması'nın işlemeyen yanlarını, 1930'da iki parti halinde, Türk-Yunan Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması'nı imzalayarak düzelttiler. Aynı yıl İsmet Paşa ve Tevfik Rüştü Aras Atina'yı ziyaret etti. Aras 1933'te sınır güvenliğini görüşmek üzere tekrar Atina'ya gitti. Yunanistan Başbakanı Panagis Tsaldaris ile Dışişleri Bakanı DemêtreMaximos aynı yıl Ankara'ya geldiler. İki ülke arasındaki balayı, 12 Ocak 1934'te Venizelos'un Mustafa Kemal'i Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermesi ile taçlandı.

BALAYI BİTİYOR

1934'te Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında Balkan Antantı, 1938'de

Türkiye ile Yunanistan arasında yeni bir ‘tarafsızlık’ antlaşması imzalandı. 1941’de Türkiye, Kurtuluş gemisi aracılığıyla, savaş dolayısıyla Yunanistan’da hüküm süren korkunç açlığa merhem olmaya çalıştı. 1952’de Yunan Kral ve Kraliçesi Türkiye’yi ziyaret ettiğinde her şey yolunda görünüyordu. Ancak, 1954’te Balkan Antantı’nın yenilenmesinin ardından Yunanistan’ın Kıbrıs Meselesi’ni BM’ye taşıması balayına son verdi.

Yunanistan’ın 1954’te Kıbrıs’a ‘kendi kaderini tayin hakkı’nın tanınması için BM’ye yaptığı başvuru kabul edilmeyip de, Georgios Grivas liderliğindeki EOKA Kıbrıs’ta İngilizlere karşı terör eylemlerini başlattığında, Britanya, Türkiye ve Yunanistan’ı Doğu Akdeniz’i etkileyen siyasal savunmaya ilişkin sorunları görüşmek üzere Londra’da toplanacak üçlü bir konferansa davet etmişti. Türkiye daveti hemen kabul ederken, Yunanistan biraz nazlanmıştı ama sonunda taraflar 29 Ağustos 1955’te Londra’da buluşmak için sözleşmişlerdi. Konferansın [I. Londra Konferansı] 7 Eylül’e kadar sürmesi planlanmıştı.

MAH MENSUPLARI İŞ BAŞINDA

Aslında aylar önce, iktidardaki DP ile muhalefetteki CHP ve Osman Bölükbaşı’nın Cumhuriyetçi Millet Partisi’ne mensup milletvekilleri, Rum aleyhtarlığını kışkırtacak önergelerini vermeye başlamışlardı. Siyasilerin en büyük yardımcısı ise Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) ile Kıbrıs Türktür Cemiyeti (KTC) idi. KTC Başkanı, Hürriyet gazetesi yazarı ve avukat Hikmet Bil, 1952’de Adnan Menderes ve Fuad Köprülü’nün Atina ziyaretinde resmî heyete davet edilecek kadar iktidara yakın biriydi. Yönetim kurulu üyelerinden Kamil Önal ise MAH üyesi bir başka gazeteciydi. Cemiyetin diğer önemli isimleri Dr. Hüsamettin Canöztürk, Orhan Birgit, Ahmet Emin Yalman, Dr. Ziya Somer, Nevzat Karagil gibi CHP’ye yakın isimlerdi. Devletin maddi yardımda bulunduğu bu örgütlerle hem DP teşkilatlarının hem de tekstil, şişe-cam, motorlu taşıtlar, deri-kundura, tütün-içki, gemi, su gibi çeşitli işkollarında faaliyet gösteren sendikaların ilginç ilişkileri vardı.

Başta İstanbul'da yayımlanan Hürriyet, Yeni Sabah ile İzmir'de yayımlanan Gece Postası olmak üzere tüm gazetelerde, hemen her gün, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi ve Patrik Athenagoras aleyhine haberler boy gösteriyordu. Siyasetle ilgilenmesi devletçe yasaklanan ve ekümenikliği reddedilen Patrikhane, "Fener, tüm Ortodoks dünyasını temsil eden ekümenik patriklik olduğu halde sessiz kalarak, Kıbrıslı Rumlar'ın lideri Makarios'u desteklemekle" suçlanıyordu. Ayrıca gazeteler, Patrikhane'nin, topladığı bağışları gizlice Kıbrıs'a yolladığını iddia ediyorlardı. Yunanistan basını da boş durmuyordu elbette. Ethnikos Kiriks'te çıkan Atatürk hakkındaki ağır yazı, Türkiye'de büyük tepkiye neden olmuştu.

"ERKEKÇE SES VERELİM!"

16 Ağustos'ta KTC Başkanı Hikmet Bil, Kıbrıslı Türklerin lideri Dr. Fazıl Küçük'ün "adadaki Yunanlıların Türk azınlığa karşı katliam hazırlığı içinde olduğuna dair" mektubunu tüm şubelerine göndererek, üyelerinden "Londra ve Atina'nın korkacağı erkekçe bir ses çıkarmaya" davet etti. 24 Ağustos'ta Adnan Menderes, Liman Lokantası'ndaki yemekte, Yunanistan ve Kıbrıs aleyhine gayet sert bir nutuk atarak 'çarşambanın gelişini' müjdeledi. Ardından İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği, Yunan pasaportlu Rumların mallarının müsadere edilip, yurtdışına çıkarılmalarını talep ederken, gazetelerden Kıbrıslı Türklerin zor durumda olduğunu okuyan vatandaşlar, Kıbrıs'a gitmek için TMTF'ye kitlesel başvurular yapmaya başladılar. İddialara göre İskenderun şubesine 23 bin, Adana şubesine 15 bin başvuru yapılmıştı.

Menderes'le bir akşam yemeği yiyen Hikmet Bil'in iddiasına göre Menderes kendisine "Biraz önce Zorlu'dan bir mesaj aldım. Çok zor durumda imiş. Yardım istiyor. Bir demarş yapmak istiyorum" demişti. Hikmet Bil de 'seferberlik emrini'(!) almıştı. Aynı gün gazetelerde üç Rum casususun yakalandığı haberi çıktı. Bir grup genç Taksim'de gövde gösterisi yaparak, üzerinde "Kıbrıs Türk'tür'" yazılı bir pankartı Patrikhane'ye bıraktı. Ayrıca Türk bayrağına dil uzattığı iddia edilen bir Rum genci dövüldü ve bazı Rum gazeteleri yakıldı. Artık iş barut

fıçısını patlatacak kıvılcımı çakmaya gelmişti.

İSTANBUL EKSPRESS'İN ROLÜ

Bazı Rumların Türk komşuları tarafından yarım ağızla da olsa "o gün pek dışarı çıkmamaları, çocuklarına ve karılarına gözkulak olmaları" yolunda uyarıldıkları o meşum 6 Eylül 1955 günü saat 11'de, İstanbul Radyosu, devletin resmî ajansı Anadolu Ajansı'na dayanarak, Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve bombalı saldırı yapıldığı haberini verdi. Öğleden sonra İstanbul Ekspres adlı 20-30 bin tirajlı gazete, haberi iki ayrı baskıyla kamuoyuna duyurdu. Gazetenin, bazı kaynaklara göre 300 bin, bazı kaynaklara göre 230 bin baskı yapması, kâğıt sıkıntısının olduğu bir dönemde şüphe çekiciydi. DP döneminin Münakalat (Ulaştırma) Bakanı Arif Demirer'in oğlu Mehmet Arif Demirer'e göre İstanbul Ekspres'in Yazı İşleri Müdürü Gökşin Sipahioğlu, saat 13.30'da gazetenin sahibi Mithat Perin'i telefonla aramış ve ikinci baskı yapmak istediğini, 300 bin basacağını ve kâğıt almak için nakit para istediğini bildirmişti. Perin, daha sonraki yıllarda Demirer'e, Sipahioğlu'nun o gün çok ısrar ettiğini, büyük bir gazetecilik başarısı olacağını söylediğini açıklamıştı. Mithat Perin, saat 16.30'da gazeteye gittiğini, basımı devam etmekte olan ve o saate kadar 150 bin adedinin sokaklarda satıldığını öğrendiğini, ancak gazetenin basımını, "bobini yırtarak durdurduğunu", "Bu iş kötü. Ortalığı karıştırabilir" diye düşündüğü söylemişti. Perin'e göre Sipahioğlu ise, bu konuda nedense hiç kaygılı değildi.

BİNDİRİLMİŞ KITALAR İŞ BAŞINDA

Gazetenin ikinci baskısından sonra İstiklal Caddesi'nde toplanan güruh, gayrimüslimlere ait işyerlerini taşlamaya başlamıştı. Saat 18.00-20.00 arasında üniversite öğrencileri Taksim'e doğru yürüdüler. Saat 20.00-22.00 arasında ağırlıklı olarak Cibali Sigara Fabrikası işçileri ve işsiz gençler Beyoğlu'nda dükkânları tahrip ettiler. Olaylar kısa sürede Beyoğlu, Kurtuluş,

Şişli, Nişantaşı gibi gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelere yayıldı, ardından Eminönü, Fatih, Eyüp, Bakırköy, Yeşilköy, Ortaköy, Arnavutluk, Bebek, Kadıköy, Moda, Kuzguncuk, Çengelköy gibi uzak bölgelere sıçradı. Saldırganlar halkı tahrik etmek için "Makarios'a ölüm!", "Kıbrıs Türktür!" diye haykırıyor, ellerindeki Atatürk ve Bayar resimlerini, KTC rozetlerini karşılaştıkları Türklerin ellerine tutuşturuyorlardı. Daha sonra pek çok tanık, 20-30 kişilik mangaların başında KTC'den öğrencilerin olduğunu, hemen her semtte yağmacıların kullandığı sopaların aynı tornadan çıkmışçasına eşit büyüklükte ve kalınlıkta olduğunu, Rumlara ait ev ve iş yerlerinin önceden tespit edildiğini, hatta kimi yerlerde bu ev ve işyerlerinin bir gece önce tebeşirle ya da soba boyası ile işaretlendiğini, polislerin ise saldırganları izlemekle yetindiğini anlatacaklardı. Sonradan, emniyetten karakollara yangın ve hırsızlık dışındaki olaylara karışmaması talimatı verildiği ortaya çıkacaktı. Bazı Türkler komşularını kurtarmak için çaba göstermişler, bazıları sadece tanıdıklarını korurken, tanımadıkları gayrimüslimlere saldırmaktan geri durmamışlardı.

TANIKLAR NE DİYOR?

Bu konuda doktora çalışması yapan Dilek Güven'in aktardığı bazı tanıklıklar şöyleydi:

"Bir Rum arkadaşımın dükkânının önünde elimde bir Türk bayrağı ile nöbet tutuyordum. Ellerinde bir listeyle geldiler. Onlara bu dükkânın bir Türk'e ait olduğunu söyledim. O bunun imkânsız olduğunu, çünkü ismin listede olduğunu belirti. Ben de 'O zaman listede bir hata olmuştur' dedim. Ellerindeki listelerde tüm cadde isimleri ve ev numaralan vardı. Kendi aralarında sürekli birbirlerine talimat veriyorlardı. 'Bu ev bir Rum'un, şu Ermeni'nin, bu dükkânı yağmalayın, şu eve girin' vs."

"Yüksekkaldırım'da bir Yahudi, o kargaşada kendi levhasını bir Türk dükkanının tabelasıyla değiştirdi. Yahudi'nin dükkanına hiçbir şey olmadı amaTürk'ünki yağmalanmıştı. Sonra komşusuna dedi ki 'Ne yapalım, senin insanların bunu yaptılar.' Ama garip hatalar da

oluyordu. Benim bir profesör arkadaşım vardı. Muayenehanesinin üzerinde Doçent Dr. diye bir levha yazılmıştı. Doçent kelimesini gayrimüslim bir isim zannedip muayenehanesini tahrip etmişler."

"Tünel'de Cevat Bey'e ait bir kumaş dükkanı vardı. Adam Türk'tü, ama onun da işyerini yağmalamaya başladılar. Adam hemen pantolonunu aşağı indirdi ve sünnetli olduğunu gösterdi. O da bu şekilde adamları durdurmaya çalıştı."

"Bizim evimiz, Beyoğlu'ndaki Kalyoncu Sokak'taydı. Şiddet olayları patlak verdiğinde, kapıcı Mehmet, anneme 'Korkmayın Madam, bizim evde saklanabilirsiniz' dedi. Eline bir Türk bayrağı aldı, dış kapıyı kilitledi ve binanın önünde durdu. İlk saldırganlar geldiğinde, onlara burada Rum oturmadığını söyledi ve adamlar gerçekten de evimizi yağmalamadan gittiler. 2. kattaki Madam Katina'yı, 3. kattaki Maria'yı ve 4. kattaki Anton'u korumuş olan Mehmet, binadan çıktı. Türk bayrağını bıraktı, eline bir odun parçası aldı ve caddenin karşısındaki gayrimüslimlere ait dükkân ve evlere saldırmaya başladı. Ben onu evimizin penceresinden izleyebiliyordum."

"Yayamın (annemin) evindeyken orada gördüklerime inanamadım. Kapılar ve pencereler artık yoktu. Buzdolapları, dolaplar, aynalar parçalanmış ve evinin önüne yığılmıştı. Yataklar, yorganlar kesilmiş, yünler her tarafa dağıtılmıştı. Elbiseler, ayakkabılar, örtüler, halılar lime lime edilmiş, yığınlar halinde tabak çanak binlerce parçaya bölünmüştü. Somya parçalanmış, avizeler, vitrinler, masalar, sandalyeler ve koltuklar baltayla kesilmişti. Yerde odun, kömür ve gaz, tuz ve şeker, yağ ve yumurtalardan bir birikinti oluşmuştu. Soba da tahrip edilmiş, bazı valizlerin içindekiler dahi makasla kesilerek kullanılamaz hale getirilmişti."

MİLLİ İSYAN MI, MİLLİ AYIP MI?

Bunlar yaşanırken, Ankara'dan İstanbul Valiliği'ni arayan Devlet Bakanı Mükerrem Sarol'la

İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay arasında şu konuşma geçmişti:

"-Vali Beyefendi' dedim, ciddiyetini anlasın diye, 'İstanbul yakılıp yıkılırken nasıl gönlünüz razı oluyor da orada polislerin size sağladığı emniyet içinde oturuyorsunuz' dedim. 'Ayıp değil mi' dedim. 'Bu büyük bir felaket. Milli bir felaket.' 'Yanımda Dahiliye Vekili var, onu veriyorum' dedi. Telefonu Namık'a [Gedik] verdi. Namık dedi ki, 'Öyle milli felaket filan değil' 'Bu milli bir isyan. Gençliğin milli kıyamı.' 'Namık' dedim, 'Bunu senden duyduğuma çok üzüldüm. Bu gerçekten milli bir felaket. İstanbul'da devlet yok, emniyet yok, can güvenliği yok. Beyoğlu'nda mağazaları yağma ediyorlar ve sen buna 'Milli gençlik kıyamı' diyorsun."

Benzer olaylar İzmir'de de yaşandı. Saldırganlar Yunan Konsolosluğu'nu ateşe vermişler, altı Yunan NATO subayının evini yağmalamışlar, İngiliz Kültür Enstitüsü'ne saldırmışlar, limanda demirli bulunan iki İngiliz gemisinin mürettebatına, mazota bulanıp tutuşturulmuş taşlar veya kumaşa sarılmış teneke kutularla saldırmışlardı. İzmir Valisi Kemal Hadımlı ise, olayları göstericilerin omuzlarında izlemişti.

İstanbul Emniyet Müdürü, bir yazı ile Birinci Ordu'dan 19 bin asker istemişti. Yazıda askerlerin saat 20.00'da belirlenmiş adreslerde bulunmaları isteniyordu. Askerler nedense dört saat gecikme ile, tam geceyarısı geldi ve duruma hâkim oldular. Ardından örfi idare (sıkıyönetim) ilan edildi. Olaylar İstanbul'da 7 Eylül'de yavaşlayarak da olsa devam ederken, İskenderun, İzmir, Çanakkale'de küçük çaplı saldırılar yaşanacaktı.

EVDEKİ HESAP ÇARŞIYA UYMADI

Olayların biraz öncesinde veya olaylar sırasında İstanbul'da Uluslararası Karşılaştırmalı Hukuk Bilimleri Kongresi, Bizans Tarihçileri Kongresi, Uluslararası Üniversite Dernekleri Kongresi ve Uluslararası Kriminologlar ve Polisler Kongresi'nin olduğunu unutmak, bu olayı

tezgâhlayanların işlediği en büyük hataydı. Çünkü, o sırada hükümet ciddi ekonomik sorunlarını çözmek için Dünya Bankası'na ve uluslararası para piyasalarına bel bağlamış durumdaydı ve uluslararası kamuoyunun saygın temsilcileri ve onları izleyen yabancı basın, Türkiye'deki vandallığa bizzat şahit olmuşlardı. Yani evdeki hesap çarşıya uymamıştı.

Yunanistan'da yayımlanan Vradini gazetesinin 9 Eylül 1955 tarihli nüshasındaki şu ifadeler iç acıtıcıydı: "Zaman geçer fakat insanlar değişmez. Büyük Kemal; köylü vatandaşlarını medeni insanlar haline sokmak istedi. Fakat bunda muvaffak olamadı. Onlar yine barbar olarak kalmıştır. Kilise yakmak, ev yağma etmek onların milli endüstrisi olarak kalmıştır."

YAĞMANIN BİLANÇOSU

Türk basınına göre 11 kişi ölmüştü, ancak sadece üç kişinin adları verilmişti. Bazı Yunan kaynaklarına göre 15 ölü vardı, ancak daha sonra öldüğü iddia edilen bazı kişilerin Yunanistan'da yaşadığı anlaşılmıştı. Yaralı sayısı resmî rakamlara göre 30, gayriresmi kaynaklara göre 300'dü. Sadece Balıklı Hastanesi'nde 60 kadın tecavüz nedeniyle tedavi görmüştü. Tecavüze uğrayanların 200'ü aştığı sanılıyordu. Resmi rakamlara göre 5.300'ü aşkın, gayriresmi kaynaklara göre 7 bine yakın bina saldırıya uğramıştı. En büyük tahribat nüfusun yüzde 15'inden fazlasını Rumların oluşturduğu Beyoğlu'nda yaşanmıştı. Bunu Eminönü, Fatih, Şişli, Beşiktaş, Sarıyer, Kadıköy, Adalar, Üsküdar, Bakırköy izlemişti.

ABD İstanbul Başkonsolosluğu'na göre saldırıya uğrayan işyerlerinin yüzde 59'u Rumlara, yüzde 17'si Ermenilere, yüzde 12'si Musevilere, yüzde 10'u Müslümanlara; evlerin yüzde 80'i Rumlara, yüzde 9'u Ermenilere, yüzde 5'i Müslümanlara, yüzde 3'ü Musevilere aitti. Ayrıca İsveç Büyükelçiliği binası ile Fransız, İtalyan, Avusturyalılara ve Almanlara ait işyerleri ile Ermeni ve İngiliz mezarlıkları da saldırılardan nasibini almıştı. Hasarın mali portresi konusundaki en düşük tahmin o günün değerleriyle 150 milyon lira, en yüksek tahmin 1 milyar liraydı.

“GALİBA DOZU KAÇIRDIK NAMIK…”

200 bin kişilik güruhun katıldığı tahmin edilen bu yağmada, ölüm olaylarının az olması ve saldırganların en ufak bir direnişte geri çekilerek başka hedeflere yönelmesi, hükümetin bir katliam planlamadığını, amacın başta Rumlar olmak üzere gayrimüslimleri ekonomik olarak güçten düşürmek, sonra da korkutarak ülkeden kaçırtmak olduğunu düşündürüyordu. Nitekim iddialara göre, Celal Bayar, İstiklal Caddesi’ndeki hasarı görünce, etrafındakilerin duyacağı bir sesle İçişleri Bakanı Namık Gedik’e “Galiba dozu kaçırdık” demişti.

8 Eylül’de hükümet yaşananlardan üzüntü duyduğunu ve özür dilediğini belirten bir açıklama ile zararların tazmin edileceği sözünü verdi. 9 Eylül’de Maliye Bakanlığı mağdurlara vergi kolaylığı, ucuz inşaat malzemesine erişim olanağı, cam ithalatı, banka borcu olanlara geri ödeme ve banka kredisi alma kolaylığı sağlanacağını açıkladı. 10 Eylül’de Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın himayesinde, Kızılay Başkanı Rıza Çerçel, Borsa ve Sanayi ve Ticaret Odaları Başkanı Üzeyir Avunduk, Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Kazım Taşkent ve Sanayi Odası Başkanı İbrahim Esi’den oluşan bir komite kuruldu. 9 Ekim 1955’e kadar komiteye bağış yapan 94 gerçek ve tüzel kişiden 42’sinin Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı kuruluşlar ya da Rum, Ermeni ve Yahudilere ait firmalar olması, devletin bizzat örgütlediği bu yağmanın faturasının en az yarısını mağdurlara yüklemeyi başardığını gösteriyordu. Sonuçta mağdurlara ödenen tazminat, bağışlanan 9 milyon lira ile hükümetin tahsis ettiği 60 milyon liradan ibaret kaldı. Zararların küçük bir miktarı da olsa tazmin edilmesi memnuniyet vericiydi ancak devlet bugüne dek resmen özür dilemedi.

OLAĞAN ŞÜPHELİLER

Hükümetin üzüntü beyanından sonraki ilk tepkisi yağmanın sorumluluğunu komünistlere yıkmak olmuştu. 7 Eylül 1955’te 45 ‘tescilli’ komünist adliyeye getirildi, bunlardan 19’u tutuklandı. Tutuklananlar arasında Aziz Nesin, Kemal Tahir, Nihat Sargın, Müeyyet ve Can

Boratav, Asım Bezirci, Hasan İzzettin Dinamo, İlhan Berktay, Aslan Kaynardağ gibi ünlü isimler vardı. Aralık ayına gelindiğinde, hükümet bu saçma suçlamadan vazgeçmek ve tutukluları salıvermek zorunda kalacaktı.

Olaylarla ilgili olarak Beyazıt, Beyoğlu ve Kadıköy'de oluşturulan sıkıyönetim mahkemelerinde 5,104, Ankara'da 171, İzmir'de 424 kişi yargılandı. CHP lideri İnönü'nün hükümete sert eleştiriler yapması üzerine, sanıkların büyük çoğunluğu peyderpey salıverildi. Mahkeme TMFT'nin, KTC'nin, MAH'ın ve elbette adı gündeme bile getirilmeyen Seferberlik Tetkik Kurulu (1965'te adı Özel Harp Dairesi oldu) üzerine gitmedi veya gidemedi. Daha sonra, KTC yöneticisi Kamil Önal'ın adamlarının, polisin mühürlemiş olduğu KTC binasına girerek MAH'a ait evrakları imha ettikleri söylenecekti.

Karar, 1956 yılının Aralık ayı sonunda açıklandı. Sadece 228 kişi suçlu bulunmuştu. Bunların arasında gerçek failler yoktu, geri kalanların da cezaları çok değildi. İstanbul Ekspres gazetesinin sahibi Mithat Perin ve yazı işleri müdürü Gökşin Sipahioğlu da beraat ettiler. Konsolos Yardımcısı dokunulmazlık zırhıyla kurtulmuş, Atatürk'ün evini bombaladığı iddia edilen Oktay Engin'e üç yıl altı ay, Konsolosluk kavası Hasan Uçar'a ise iki yıl hapis cezası verilmişti. Dokuz ay Selanik Cezaevi'nde hücrede yatan Oktay Engin, tahliye edildikten sonra Gümilcine Konsolosluğu'muz tarafından Türkiye'ye getirilmişti.

1957 seçimlerinde DP listelerinden iki Rum milletvekili seçildi. 1959 yılında Zürih ve Londra Antlaşmaları imzalandı ve Ada'ya barış ve bu antlaşmalara göre, 16 Ağustos 1960'ta Türk bayrak ve askeri geldi. Bu tarihte Zorlu ve Menderes Yassıada'daydı.

YASSIADA YARGILAMALARI

27 Mayıs rejimi, Fuat Köprülü'nün 9 Haziran 1960 tarihli Yeni Sabah'ta yayımlanan "Olayları Zorlu istedi, Menderes onayladı, Gedik tertipledi" başlıklı haberi ihbar kabul etti

ve 11 sanık aleyhine dava açtı. Sanıklar arasında Celal Bayar, Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu, Kemal Hadımlı, Mithat Perin ve Gökşin Sipahioğlu da vardı. Dava 5 Ocak 1961 tarihinde Zorlu, Menderes ve Hadımlı'nın mahkumiyeti ile sonuçlandı. Diğer sanıklar beraat ettiler. Böylece 'devlet' adlı dokunulmaz varlık, tüm suçu siyasetçilerin üstüne yıkarak kendini yine temize çıkardı.

Köprülü'nün damadı Coşkun Kırca'nın, kayınpederini teyit eden tanık ifadesi, mahkeme kararının dayanağıydı. Karardan bir gün sonra, yağma sırasında DP İstanbul İl Başkanı olan Orhan Köprülü (Fuat Köprülü'nün oğlu), Devlet Başkanı Gürsel'in kontenjanından 1961 Anayasası'nı hazırlayan Kurucu Meclis'e Onur Üyesi olarak girdi. Başbakan Menderes ile İstanbul Valisi Gökay'ın aracılığıyla, Selanik'te yarıda bıraktığı hukuk eğitimini İstanbul'da tamamlayan Oktay Engin, uzun yıllar Emniyet teşkilatında önemli görevlerde çalıştıktan sonra, Nevşehir'e önce kaymakam, ardından da vali olarak atandı. Uçar, hakkındaki suçlamaları sürekli reddetti. Dahası, bu iddiada bulunanlara davalar açıp çoğundan da yüklü tazminatlar kazandı.

ÖZEL HARP'İN MUHTEŞEM ÖRGÜTLENMESİ

Ama en ilginci, orgeneral rütbesinden emekli olmuş, tuğgenerallik rütbesinde Özel Harp Dairesi (ÖHD) başkanlığı yapmış, bu konuda eserleri olan, Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı ve Milli Güvenlik Kurulu'nda üst düzey görevlerde bulunmuş Sabri Yirmibeşoğlu'nun (daha sonra inkâr etmekle birlikte), gazeteci Fatih Güllapoğlu'na söyledikleriydi:

"Bak ben sana bir örnek daha vereyim. 1974'teki Kıbrıs Harekâtı. Eğer Ö.H.D. olmasaydı, o harekât, yani iki harekât da o kadar başarılı olabilir miydi? (…) Adaya, bankacı, gazeteci, memur görüntüsü altında Özel Harp Dairesi elemanları gönderildi ve bu arkadaşlarımız, adadaki sivil direnişi örgütlediler, halkı bilinçlendirdiler. Silahları 10 tonluk küçük

teknelerle adaya soktular. Sonra 6-7 Eylül olaylarını ele al…-Pardon Paşam anlamadım, 6-7 Eylül olayları mı? -Tabii. 6-7 Eylül de, bir Özel Harp işiydi. Ve muhteşem bir örgütlenmeydi. Amaca da ulaştı. Sorarım size, bu muhteşem bir örgütlenme değil miydi? -E, evet Paşam!…"

Evet, paşamız haklıydı. Özel Harp Dairesi memleketin eğitimli gençlerini, namuslu işçilerini vahşi yağmacılara dönüştürmeyi, yüzlerce yıldır birlikte yaşadığımız gayrimüslim vatandaşlarımızı ülkeden kaçırmayı, Kıbrıs Meselesi'ni kangren haline getirmeyi, Türkiye'yi dünyaya rezil etmeyi muhteşem biçimde başarmıştı!

1964 KARARNAMESİ

6-7 Eylül yağmasının yaraları yeni sarılmıştı ki, 1963'ten itibaren Kıbrıs'ta toplumlararası çatışmalar hızlandı. Türkiye'nin buna cevabı hiç beklenmedik bir şekilde oldu. 16 Mart 1964 günü, Atatürk ve Venizelos arasında 1923 tarihli Mübadele Antlaşması'nın aksayan yanlarını düzeltmek üzere 1930 yılında imzalanan ve her iki ülkenin yurttaşlarına herhangi bir ön şart öne sürmeksizin iki ülke içinde ticaret yapma, oturma, mal, mülk edinme hakkı tanıyan İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Mukavelenamesi'ni feshetti. Gerekçe "antlaşmanın imza edildiği tarihten bu yana uzun zaman geçmiş olması münasebetiyle o günkü icaplara" uymamasıydı. Anlaşılan Türkiye Yunanistan'ı dize getirmek ve Kıbrıs meselesinde ön almak için, burada doğmuş büyümüş ancak Yunan uyruğunu koruyan İstanbullu Rumları bir şantaj aracı olarak kullanacaktı.

17 Mart 1964'te tapu dairelerinde, Yunan vatandaşlarına dair işlemler durduruldu. Tapu daireleri bir tedbir olarak satış ve intikal işlemlerine dair muameleleri askıya aldı ve bu suretle mülkiyet hakları ihlal edilmeye başlandı. Bu durum yürürlükteki 1961 Anayasası'na aykırıydı. Hükümet durumu hukukileştirmek için Kasım ayında 6/3801 Sayılı Kararname'yi çıkardı. Buna göre Yunan uyrukluların gayrimenkulleri üzerinden doğan hasılatlar, Merkez Bankası tarafından bloke edilmeye başladı. Ancak Anayasa'nın 11. maddesi, temel haklara

ilişkin sınırlamaların ancak kanun ile yapılabileceğini söylediği için bu da hukuk dışıydı.

20 DOLAR, 20 KİLO

Hasılatlar bloke edilirken, arka planda Yunan uyrukluların sürgün edilmesi kararı alınmıştı bile. Sürgün edileceklere doğrudan tebligat yapılmamıştı. Aralıklı olarak gazetelerde sürgün listeleri yayımlanıyordu. Adlarını listede görenler, yabancılarla ilgili Emniyet 4. Şube'ye gidiyorlar ya da götürülüyorlardı. Orada kendilerine bir belge imzalatılıyordu. Söz konusu belge ile yasaları ihlal ettiklerini, Türkiye aleyhine politik faaliyetleri bulunan Eleniki Enosis üyesi olduklarını ve Kıbrıs'taki Yunanlı teröristlere para göndermiş olduklarını kabul etmiş oluyorlardı. Böylece 'sürgün', 'ülkeyi gönüllü olarak terk etme' şekline dönüştü. Bu 'itirafnameleri' imzalamak istemeyenleri sıkıntılı anlar bekliyordu. İmzayı atanlar ise profilden ve yandan suç numarası önünde fotoğraflarını çektirip, parmak izlerini verdikten sonra, 48 saat ile 10 gün arasında değişen bir sürede ülkeden çıkmak üzere evlerine dönüyorlardı.

Sürgünlerin yanlarına 20 kiloyu aşmayacak bir bavul ve 20 dolar karşılığı (yaklaşık 200 Türk Lirası) para almalarına izin verilmişti. Sözlü tarih anlatılarına göre, gümrük alanlarında sürgünlerin altın dişi olup olmadığına bile bakılmıştı.

Eylül sonuna kadar 12 bin kadar Yunan uyruklu Türkiye'yi terketmişti. Ancak Türkiye Cumhuriyet yurttaşı Rumlarla, aynı din ve etnik kökten gelen Yunanistan tebaalı Rumların onlarca yıldır İstanbul'da birlikte oluşturdukları aileler de bu sürgünü çok acı şekilde yaşadılar. Çünkü eşi Yunan tebaalı, kendisi Türk tebaalı ailelerin bir bölümü sürgüne gönderilecek, tabii bunların eşleri ve çocukları da aynı sürgünün bir parçası olacaklardı. Daha sonradan Türkiye'deki atmosferden endişe duyanlar da ayrılınca sürgün sayısı 45 bine ulaştı.

Böylece 1914'te İttihat ve Terakki'nin Ege'de başlattığı "Rum kaçırtması", 1919-1921'de Pontus Rumların kırımı ve Eylül 1922'de kelimenin gerçek anlamıyla Rumların (ve Ermenilerin) denize dökülmeleriyle ilk zirvesini yapmış, 6-7 Eylül 1955'in eksiği 1964 yılında tamamlanmıştı. Bu tarihten sonraki göçler sonucu, 1914'te 2 milyon kadar olan Rum nüfusu 2 bin kişiye kadar düşürüldü. Böylece devletimiz muhteşem bir görevin (!!!), önemli bir parçasını, Anadolu'yu etnik, dinsel, dilsel ve kültürel açıdan tektipleştirme projesini büyük ölçüde yerine getirdi. Bu projeye inatla direnen Sünnisiyle, Kızılbaşıyla Kürtleri ve Zazaları neyin beklediğini hep birlikte göreceğiz…

Özet Kaynakça: Dilek Güven, Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları Bağlamında 6-7 Eylül Olayları, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005; 6-7 Eylül Olayları Fotoğraflar–Belgeler Fahri Çoker Arşivi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2005; Rıdvan Akar, "İki Yıllık Gecikme: 6-7 Eylül 1955", Toplumsal Tarih, S. 117, s.86-93; Foti Benlisoy, "6/7 Eylül Olayları Öncesinde Basında Rumlar", Toplumsal Tarih, S. 81, Eylül 2000, s.28-38; Uygur Kocabaşoğlu, "6/7 Eylül Olaylarından Sonra Hasar Tespit Çalışmaları Üzerine Birkaç Ayrıntı", Toplumsal Tarih, S. 81, Eylül 2000, s.45-49; Mete Tunçay, "Kıbrıs Sorununun Gelişmesi Bağlamında 6-7 Eylül Olayları", Tarih ve Toplum, S. 33, 1986; Orhan Türker, "6-7 Eylül 1955 Olaylarının İstanbul Rum Basınındaki Yankıları", agy, S. 177, 1998; Hulusi Dosdoğru, 6-7 Eylül Olayları, Bağlam Yayınları, 1993; Mehmet Arif Demirer, 6 Eylül 1955-Yassıada 6/7 Eylül Davası, Bağlam Yayınevi, 1995; Mehmet Arif Demirer, 6 Eylül 1955 Olayları-50. Yılda Yeni Bakış–Hangi Derin Devlet?, Demokratlar Kulübü Yayınları, 2006; Faruk Mercan, "Bombacı da MİT elemanı da değilim", Aksiyon, S. 457, 13 Temmuz 2004; Fatih Güllapoğlu, "Türk Gladio'su İçin Bazı İpuçları,"Tempo Dergisi, S. 24, 9-15 Haziran 1991, s. 24-27; Rıdvan Akar, Hülya Demir, İstanbul'un Son Sürgünleri, Doğan Yayınları, 2014; Samim Akgönül, Türkiye Rumları, İletişim Yayınları, 2007.

Kaynak: radikal.com.tr